



УДК 81'373.6:81'33

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1\(19\)-527-540](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-527-540)

Юлдашева Світлана Анатоліївна кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри правничої лінгвістики, Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-2614-2560>

Василенко Галина Володимирівна кандидат філологічних наук, доцент, кафедра іноземної філології та перекладу, гуманітарний факультет, Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, <https://orcid.org/0000-0001-7194-6299>

Головащенко Юлія Сергіївна кандидат філологічних наук, асистент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу, факультет іноземних мов, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, <https://orcid.org/0000-0003-0224-5565>

РОЛЬ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ У РОЗУМІННІ ТА ПЕРЕКЛАДІ МЕТАФОР У НАУКОВОМУ ТЕКСТІ

Анотація. Когнітивна лінгвістика досліджує, як мова впливає на когнітивні процеси мислення. Вона вивчає роль концептів та концептуальних метафор у мовленнєвій діяльності. Метафори, використовувані в наукових текстах, можуть бути складними й спеціалізованими та їхнє розуміння вимагає глибоких знань у предметній області, в якій вони вживаються. Когнітивна лінгвістика допомагає розкрити приховані концептуальні структури, якими є метафори. Крім того, когнітивна лінгвістика пропонує ефективний інструментарій під час перекладу метафор, оскільки вона фокусується на концептуальних структурах, що передаються мовними засобами. Перекладачу потрібно розуміти метафоричний контекст та спосіб, у який мовленнєві концепти відображаються в різних мовах. У цьому контексті, метафорична концептуалізація розглядається як фундаментальний розумовий процес, що широко застосовується в науковому термінологічному моделюванні. Щоб отримати доступ до розуміння наукових текстів, важливо вміти розуміти та концептуалізувати метафори, що проходять через сферу передбаченої спеціальності. Відповідно до робочої гіпотези представленої наукової розвідки, метафорична концептуалізація не тільки встановлює специфіку домену, але й значною мірою лежить в основі термінології та



фразеології спеціальних мов. Таким чином, оволодіння метафоричною ідентифікацією забезпечує потужний когнітивний інструмент, який дає змогу приймати велику кількість рішень щодо перекладу. У цій статті представлено огляд методологій, які дозволяють систематично описувати словосполучення, мотивовані основною метафоричною концептуалізацією. Розглянуто питання ідентифікації лексичних одиниць, що свідчать про метафоричну концептуалізацію (індекси концептуалізації) в англійській медичній субмові, запропоновано характеристику словосполучень, використаних навколо цих конкретних лексичних одиниць. Опис словосполучень розглянуто з використанням лексичних функцій теорії значення-тексту, які можуть бути застосовані для полегшення переходу з однієї мови на іншу. Підсумовано, що для перекладу метафор у науковому тексті, пояснювальний і комбінаторний лексикологічний компонент теорії значення-текст є теоретичною основою вибору, оскільки він дозволяє враховувати парадигматичні та синтагматичні відношення.

Ключові слова: метафорична концептуалізація, індекс концептуалізації, спеціалізований переклад, лексичні функції, словосполучення

Yuldasheva SvitlanaAnatolyivna PhD in Philology, Associate Professor, Professor of the Department of Legal Linguistics, National Academy of Internal Affairs, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-2614-2560>

Vasylenko HalynaVolodymyrivna PhD in Philology, Associate Professor, the department of Foreign Philology and Translation, Humanities faculty, National University "Zaporizhzhia Polytechnic", Zaporizhzhia, <https://orcid.org/0000-0001-7194-6299>

Holovashchenko Yuliia Serhiivna PhD in Philology, Assistant Professor at Chair of Communicative Linguistics and Translation, Faculty of Foreign Languages, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, <https://orcid.org/0000-0003-0224-5565>

THE ROLE OF COGNITIVE LINGUISTICS IN UNDERSTANDING AND TRANSLATING METAPHORS IN SCIENTIFIC TEXTS.

Abstract. Cognitive linguistics investigates how language influences cognitive processes of thinking. It studies the role of concepts and conceptual metaphors in speech activities. Metaphors used in scientific texts can be



complex and specialized, and understanding them requires deep knowledge in the subject area in which they are used. Cognitive linguistics helps uncover the underlying conceptual structures that metaphors are based on. Additionally, cognitive linguistics presents useful tools in translating metaphors as it focuses on the conceptual structures conveyed through linguistic means. Translators need to understand the metaphorical context and the way speech concepts are reflected in different languages. In this regard, metaphorical conceptualization as a fundamental cognitive process is widely applied in scientific terminological modeling. To gain access to the understanding of scientific texts, it is important to be able to comprehend and conceptualize metaphors that pass through the sphere of the intended specialty. According to the working hypothesis of the presented scientific research, metaphorical conceptualization not only establishes the specificity of a domain but also greatly underlies the terminology and phraseology of specialized languages. Thus, mastery of metaphorical identification provides a powerful cognitive tool enabling a significant number of translation decisions. This article provides an overview of methodologies that allow systematic description of lexical combinations motivated by basic metaphorical conceptualization. The issue of identifying lexical units indicating metaphorical conceptualization (conceptualization indexes) in English medical sub-language is considered, and a description of the lexical combinations used around these specific lexical units is proposed. The description of lexical combinations is discussed using the lexical functions theory of meaning-text, which can be utilized to facilitate the transition from one language to another. It is concluded that, for the translation of metaphors in a scientific text, the explanatory and combinatorial lexicological component of the meaning-text theory forms the theoretical basis for choice as it allows for the consideration of paradigmatic and syntagmatic relationships.

Keywords: metaphorical conceptualisation, conceptualisation index, specialised translation, lexical functions, collocations

Постановка проблеми. Метафорична концептуалізація є фундаментальним процесом мислення в науковому дискурсі. Щоб зрозуміти значення наукових текстів, читач повинен мати можливість зрозуміти концептуальні метафори певної області. Метафорична концептуалізація лежить в основі не тільки специфіки домену, але й термінології та фразеології мов для конкретних цілей. Опанувати ідентифікацію концептуальних метафор – означає володіти потужним когнітивним інструментом, який спрямовує перекладача під час прийняття багатьох перекладацьких рішень. У цій статті представлено методологію, яка



забезпечує систематичний опис словосполучень, мотивованих метафоричними концептуалізаціями, що лежать в основі медичної субмови. У роботі описано визначення лексичних одиниць, які є показниками метафоричної концептуалізації, запропоновано характеристики словосполучень, в яких беруть участь ці лексичні одиниці. Опис цих словосполучень здійснено за допомогою лексичних функцій (теорія значення-тексту), що полегшує перехід від однієї мови до іншої.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метафора – це фігура мови, що передбачає використання «завуальованих» слів або виразів [1]. За підходом прихильників Лакоффа, метафора перебуває на концептуальному рівні і для її опису необхідно встановлювати відповідності чи проєкції [2]. Ці проєкції проводяться від початкової концепції (або концептуальної основи) до цільової концепції, що підтверджується у поверхневих виразах. Наприклад, концептуальна метафора «Medical investigation» цілком може сприйматися як розслідування. Проте при розумінні концептуальної метафори стає очевидним, що йдеться про дослідження, яке структурує спосіб концептуалізації медичних досліджень у суспільстві [3]. Використання концептуальної метафори дозволяє перенести представлення початкової концепції (дослідження) на цільову концепцію (медичне дослідження).

Різноманітні роботи, реалізовані в межах когнітивної семантики з основоположних праць Лакоффа, підкреслюють важливість метафоричної концептуалізації в структуруванні мови, у розвитку наукових теорій і, отже, у висловленні [4, с. 631]. Дослідження, проведені протягом останнього десятиліття, підтверджують важливість когнітивної семантики у багатьох галузях, наприклад, в інформатиці [5], з точки зору організації знань [6], в економіці та політиці [7], в медицині [8].

Р. У. Гіббс запровадив розрізнення між первинною метафорою та складною метафорою у контексті перекладу метафор у науковому тексті. Цей поділ виходить з того, що первинна метафора концептуалізується як «атомарний елемент», тобто базова одиниця, з якої можна утворювати складніші метафоричні конструкції, які подібні до молекул, утворених комбінуванням атомів. Первинні метафори відрізняються від інших метафоричних конструкцій за кількома характеристиками. Спочатку, вони поєднують дві сфери, які можуть бути безпосередньо сприйняті. Однак ці дві сфери не є еквівалентними: одна з них зазвичай пов'язана з перцепцією чи моторикою, тоді як інша сфера має суб'єктивний та інтроспективний характер. Ці метафори можуть називатися «кореляційними», оскільки вони пов'язують елементи, які співіснують у світі [9]. Різноманітні проєкції наукового тексту можуть бути виражені метафо-



ричними висловами, тим самим, різнячи способи концептуалізації, які можна пояснити за допомогою лексичних одиниць, які їх складають.

Метафорична концептуалізація, звичайно, також присутня в медицині та біомедицині – галузях, які стали особливо важливими в умовах технологічного прогресу. Однак більшість наукових робіт підходять до питання під кутом метафоричних термінів і відносно мало досліджують питання фразеології та перекладу метафор у медичному тексті. Представлена робота підтверджує тезу про важливість концептуальних метафор як рушія концептуальної, термінологічної та фразеологічної творчості у контексті перекладу метафор у науковому тексті.

Мета статті – представити огляд методологій, які дозволяють систематично описувати словосполучення, мотивовані основною метафоричною концептуалізацією в медичній субмові.

Виклад основного матеріалу. В дослідженні метафори, як правило, розрізняють «мертві метафори» (особливо катахрези) і «живі метафори». Катахрези – це обов’язкові метафори, які використовуються, щоб позначити реальність, для якої немає інших термінів. Ці вирази були додані до словника, щоб заповнити лексичну прогалину, і тепер вони сприймаються як стандартні вирази. Це мертві метафори. Натомість, живі метафори – це вирази, які створюються випадково і дають нове розуміння людського досвіду, надаючи нове значення реальності. З часом ці метафори можуть стати стандартними виразами і бути занесеними в словник як мертві метафори [10].

Концептуальний підхід виокремлює три типи метафор: структурні метафори, орієнтаційні метафори і онтологічні метафори [11]. Структурні метафори проєктують структуру відомого поняття на складне поняття. Орієнтаційні метафори відображають орієнтацію в просторі і мають фізичну та соціальну базу в чуттєвих переживаннях. Онтологічні метафори ідентифікують абстрактні поняття як дискретні сутності.

Розуміння метафор має велике пояснювальне значення для професійних галузей, таких як медицина, оскільки воно надає зв’язаності тексту та полегшує розуміння понять. Вибір вихідної області для концептуалізації та структурування цільової області показує, які аспекти є важливими у цьому явищі.

Метафорична концептуалізація у перекладі метафор розглядається з різних точок зору та є предметом численних досліджень [8, 9, 10, 12, 13]. Дослідження метафоричної концептуалізації в перекладі наукових текстів в контрастивній лінгвістиці досі рідкісні. До цього питання часто підходять у перекладі з класичної точки зору метафори, що сприймається

як фігура мови, з розмежуванням жива метафора/мертва (або лексикалізована) метафора [12]. Щойно ми розміщуємо метафору на рівні думки, а не на рівні слова, класичні описи виявляються обмеженими: метафоричний вислів не робить нічого іншого, як свідчить про певну концептуалізацію, незалежно від того, чи поділяється вона групою мовців чи певної мови. Однак важливість розуміння метафоричних понять у перекладі була підкреслена лише нещодавно, зокрема, актуальним є переклад англійської медичної субмови.

Отже, когнітивні підходи до перекладу, особливо до перекладу метафори, набувають дедалі більшого інтересу [12]. Фактично, це головна проблема міжкультурної комунікації. Припускається, що її розуміння дозволить переоцінити когнітивні механізми, що лежать в основі перекладу. З огляду на це, медична субмова, яка використовується для опису стану або процесу за допомогою медичних термінів та концепцій, є багатим джерелом для концептуальних метафор. Такі метафори часто використовуються для пояснення складних ідей або стану за допомогою аналогії з функціонуванням тіла та лікуванням хвороб. Медична субмова дозволяє вживати концептуальні метафори для пояснення складних ідей та унаочнення їх для аудиторії, що допомагає їм краще зрозуміти потреби та дії в даному контексті (табл. 1):

Таблиця 1

Три основних механізми перекладу концептуальної метафори в медичній субмові

Стратегія	Приклади
Наукове переформульоване речення	Приміром, у використанні дієслова «imply» в контексті перекладацького рішення, як приклад для виявлення його метафоричної концептуалізації в медичних дослідженнях, дослідники стикаються з питанням, чи це дієслово може бути використане як підмет, який не позначає одушевлену сутність, чи як доповнення, яке не позначає злочин чи проступок, дефектні складові організму [13]
Проекція концептуальної основи на хворобу	Наприклад, «pathogenic agents», які можуть сприйматися як «злочинці», відповідальні за «злочин» (захворювання) [13]
Пошук прямого еквіваленту	Наприклад, «drug distribution», що в глобальному масштабі стосується біологічних процесів, яким піддаються чужорідні речовини, введені в живий організм, а саме: поглинання, розподілу, біотрансформації та виведення ліків з організму [13]

Таблиця: власна розробка авторів



Зрозуміло, що концептуалізація розглянутих процесів відрізняється в англійській і українській мовах: англійська концептуалізує організм як неживу сутність, або сутність машинного типу, здатну виконувати певну кількість дій. На противагу цьому, українська мова концептуалізує хімічні речовини як анімовані сутності, здатні розвиватися в певному місці, організмі. Якщо зосередитися на питанні перекладу англійської концептуальної метафори з суто лексичної точки зору, дуже ймовірно, що можна упустити спосіб концептуалізації з точки зору ідіоматичності в спеціальному тексті.

У перекладі метафор у науковому тексті, концептуалізація катахретичних метафор, дозволяє виразити й описати поняття, заповнивши деномінативну прогалину в науковій термінології.

Катахретичні терміни, створені за допомогою метафоризації, є численними в медичній лексиці та походять із дуже різноманітних галузей: архітектури (abdominal wall, roof of the mouth), музики (tibia, eardrum, eustachian tube), тваринного світу (seahorse, crayfish, polyp), одягу (heart membranes), повітря (heart murmur or heart murmur, vascular murmur) тощо.

Катахретичною метафорою, яка використовується в анатомічних описах, є структурна метафора, пов'язана з просторовою орієнтацією, що спирається на лексикон річок, рослин, дерев, доріг:

- *By definition, the right hepatic artery is an artery that branches off the superior mesenteric artery. [...] Classically, it is the first branch to leave the right margin of the superior mesenteric artery. Its path is usually a retro-portal. It should not be confused with the early hepatic artery bifurcation, where the right branch of the hepatic artery starts from the lateral margin of the celiac trunk before bifurcating into the splenic, left gastric and common hepatic arteries and has a pre-portal pathway [13].*

- *The left hepatic artery is the artery that arises from the left margin of the HFH. It travels in the furrow of the Aranthus before entering the liver [13].*

- *The vascularisation of the liver is then provided by the duodeno-pancreatic arcades arising from the superior mesenteric artery, travelling to the AGD (which circulates countercurrently) and then to the AHP [13].*

- *The internal thoracic artery [...] originates on the inferior surface of the ipsilateral subclavian artery, descends vertically along the anterior chest wall to form the diaphragmatic and intercostal branches [13].*



- *Several recent studies have shown that genomic alterations in cancer can be characterised on circulating tumour cells or free DNA circulating in patients' blood using NGS approaches [13].*

Мета прикладів, що були запропоновані, полягала у тому, щоб продемонструвати значення метафор як важливого когнітивного механізму не тільки в повсякденному житті, але й в англійській медичній субмові. Можна навести ще один приклад у вислові “to fight off an infection” (буквально: відбивати інфекцію) [13]. Ця метафора використовується для опису процесу боротьби організму з інфекційним агентом. Вона показує, що боротьба зі значною загрозою, такою як інфекція, схожа на боротьбу воїна, який намагається відбити атаку ворога. Ця метафора допомагає пацієнтам уявити процес боротьби зі хворобою зрозумілим способом і надає їм почуття контролю над ситуацією. Вона позитивно впливає на психологічний стан пацієнта та може сприяти швидшому одужанню. Таким чином, цей приклад ілюструє, як метафоричне виразний засіб викликає в пацієнта певні асоціації та сприяє усвідомленню та розумінню медичних процесів.

Використання метафори допомагає фахівцю краще уявити, описати та зрозуміти поняття, використовуючи аналогії з іншими поняттями. Метафора також має певні функції, такі як евристична, знаменна та дидактична, вона сприяє створенню та розвитку наукових теорій шляхом розкриття нових зв'язків та відносин. Метафора дозволяє надати назву абстрактним концептуальним схемам, або, в деяких випадках, єдиний лексичний ресурс в науковій сфері. Вживання метафори дозволяє перекласти складні механізми або поняття в більш доступні терміни, що базуються на досвіді мовців, щоб полегшити розуміння і передачу інформації, особливо серед аудиторії, яка не має медичної освіти.

Таким чином, використання метафор є важливим інструментом для категоризації і найменування, а також вони мають емоційний вплив на читачів. Разом з тим, метафори збагачують наукову термінологію і допомагають тлумачити нові поняття, адаптуючи мову до нових знань. Це підтверджується прикладами, які були наведені вище, де було застосовано різні образні характеристики (людина, розслідування, ландшафт, машина) для розкриття та структурування досліджуваної області, що допомагає відтворити мовлення в медицині, що завдяки цьому стає більш ефективним і виразним.

Отже, розуміння значення в спеціалізованій галузі вимагає не лише відступу від лексичних одиниць, взятих незалежно, але й розуміння різних режимів концептуалізації, що реалізуються, і того, як вони розкриваються у вихідній і цільовій мовах.



Тут зазначимо, що проблема стосується не терміну, а скорше поєднання дієслів, статус яких у спеціалізованій мові визначити нелегко, хіба що вони є частиною фразеології. Тож зрозуміло, що оволодіння галуззю не може обмежуватися лише знанням термінів, особливо, якщо термінологічна діяльність зосереджена на номінальних термінах, які позначають частіше сутності. Дослідники часто ставлять під сумнів таку практику, зокрема, рекомендують поширити статус терміну на лексичні одиниці, відмінні від іменників, або пропонують інші підходи, що враховують саме аспекти, пов'язані з когнітивною проблемою, як-от: способи категоризації, явища прототипування [14].

У сфері викладання спеціалізованого перекладу є очевидним, що якщо здобувачу освіти досить швидко вдається визначити терміни та їхні еквіваленти, то набагато гірше вони опановують фразеологію. Вагання виникають особливо, коли справа доходить до визначення того, чи є вислів суто композиційним і чи його можна перекладати більш-менш дослівно. Початківець прагне до самостійного трактування лексичних одиниць, як якщо б принцип композиційності був застосовний до будь-якої фрази, яка коригується з навчанням і набуттям досвіду. Когнітивні механізми, що лежать в основі певних лексичних обмежень, зі свого боку, залишаються в основному невивченими. Загальноприйнятою думкою є те, що ідіоматичні вирази погано мотивовані, якщо взагалі є, і їх потрібно просто вивчити напам'ять.

Проте ймовірно, що велика кількість ідіоматичних виразів у мові насправді відображає певний спосіб концептуалізації, причому відповідні вирази в цільовій мові не обов'язково реагують на той самий спосіб концептуалізації. Ось так знову спливає полеміка між локаціями та локаторами, що переглядається різними способами відповідно до течії думок у перекладознавстві, але зрозуміло, що концептуалізація аж ніяк не знаходиться на суто лексичному рівні, імовірніше – на рівні думки. Мовне вираження лише свідчить про концептуалізацію, що лежить в основі перекладу наукових текстів.

Питання лінгвістичного втручання у переклад наукового тексту водночас поновлюється: врахування способів концептуалізації більше не дає можливості перекладати англійську медичну субмову лише на підставі релевантності слова чи навіть на основі самого вираження, а вірогідніше – на основі задіяних способів концептуалізації. В той же час, врахування цього параметра дає змогу надати когнітивне пояснення імплантації в мову виразів, які відразу зрозумілі, але некоректні, якщо посилалися на встановлену мовну норму.



Метафорична концептуалізація та фразеологія спеціальних мов значною мірою керується основними способами концептуалізації, а точніше – метафоричною концептуалізацією. У свою чергу, аналіз фразеології надає доступ до концептуалізації домену [15].

Відносно легко пов'язати вираз із певною метафоричною концептуалізацією. Скажімо, дослідники відстежують вірус (are tracking the virus), медичне дослідження – це розслідування (medical investigation), лікар досліджує хворобу пацієнта – (the doctor examines the patient), тому передбачити переклад таких виразів непросто [16].

Оцінка ступеня реалізації лексичних мереж, тобто меж та продуктивності проєкцій, є складним завданням, особливо через наявність метафоричної концептуалізації, яка може стимулювати узгодженість висловів, але також вносити нові лексичні, термінологічні або фразеологічні інновації.

Для того, щоб проаналізувати розроблені лексичні мережі, необхідно використовувати інструменти лінгвістичного опису, які доповнюють когнітивний підхід Лакоффа та дозволяють детально описати фразеологізми, що мають мотивацію від концептуальних метафор [16].

Оскільки класичні термінологічні репрезентації не враховують предикативний характер медичних лексичних одиниць, які на перший погляд здаються частиною загальної медичної субмови, останні вислизують від термінолога та створюють серйозні проблеми для перекладачів. З цього випливає, що ідіоматичні лексичні сполучення, в яких зустрічаються ці одиниці, також будуть викликати проблеми у перекладі.

Отже, стає важливим описати синтагматичні зв'язки, характерні для домену, які також називаються обмеженими лексичними співутвореннями в контексті теорії значення-тексту [6] або спеціалізованими лексичними комбінаціями в межах роботи над спеціальними мовами [1].

Отож, можна припустити, що велика кількість синтагматичних зв'язків в медичній субмові свідчить про концептуалізацію домену, а лексичні обмеження, що мають свою мотивацію на когнітивному рівні, підтверджують наявність «мережі концептуальних метафор», що забезпечує понятійну і мовну зв'язність.

Таким чином, у випадку комунікації можна відмітити певну кількість фраз, які описують процеси, такі як «a membrane transmits a message within the cell» або «a receptor recognises the message» [13]. Виникає питання, як точно перекласти такі словосполучення і як можемо встановити еквівалентність під час перекладу? Для цього пояснювальний



і комбінаторний лексикологічний компонент теорії значення-текст виконує роль теоретичної основи вибору, оскільки він дозволяє враховувати парадигматичні та синтагматичні відношення.

Зокрема, лексичні функції дозволяють закодувати ці зв'язки і є особливо цікавими, коли йдеться про встановлення еквівалентності між мовами. Практично кажучи, без детального опису метафор та лексичних функцій, вони успішно використовуються для пояснення метафоричних висловів спеціальної мови, а також лексичних обмежень у спеціальній мові.

В перекладі метафор медичного тексту критичним є питання виявлення лексичних одиниць, які становлять показник метафоричної концептуалізації. У зв'язку з технічним розвитком з'явилися різні підходи до автоматичного визначення та/або представлення метафоричних виразів. Деякі стратегії спрямовані на пояснення зв'язку між «транспортним засобом» (джерелом) і «темою» (ціллю) метафори за допомогою великих корпусів. Різні підходи застосовуються залежно від того, чи аналізується метафора на основі аналогії, чи на основі створеного нового значення. Інші стратегії обирають джерела інформації, що не містяться в досліджуваних корпусах.

Так, в роботі М. Касака Гомеса вживаються розширені значення, що містяться в електронному словнику, щоб ідентифікувати метафоричне використання в контексті [17]. Автор був зацікавлений у виявленні вираження концептуальних метафор у корпусах за допомогою даних з англійської медичної субмови.

Отже, функція метафор та стратегії їхнього перекладу можуть змінюватися з часом. Метафори, що становлять теорії, які мають переважно евристичну функцію, можуть набувати дидактичної функції, коли після наукового прогресу нові відкриття слідує за попередніми, заснованими на існуючих метафорах. Подібним чином, концептуальні метафори можуть стати цінним джерелом для створення конститутивних метафор, оскільки вони дають змогу пов'язати відомий досвід у певній галузі знань з новим досвідом.

Зрештою, процес теоретизування та наукового розуміння є динамічним, у якому медицина прогресує разом із розвитком науки й техніки. У цьому процесі метафора виявляється найважливішим надбанням як у концептуальному, так і в лінгвістичному плані, здатним відкривати нові перспективи в розвитку та структуруванні знань.

Висновки. У цій статті зроблено огляд методик аналізу словосполучень, які ґрунтуються на використанні метафоричних концепцій. Для цього задіяні «індекси концептуалізації», які являють собою лексичні



одиниці, що свідчать про наявність метафоричних концептів. В роботі викладені характеристики словосполучень, в яких використовуються ці лексичні одиниці. Для ефективного перекладу застосовується теорія значення-тексту та лексичні функції. Опанування цього підходу до метафоричної концептуалізації може бути корисним для перекладачів та дослідників у медичній сфері.

Тезисно можна підсумувати, що когнітивна лінгвістика вивчає вплив мови на когнітивні процеси мислення і досліджує роль концептів та концептуальних метафор у мовленнєвій діяльності. Метафори, що використовуються в наукових текстах, можуть бути складними й спеціалізованими, і їхнє розуміння вимагає глибоких знань у предметній області. Когнітивна лінгвістика допомагає розкрити концептуальні структури, на яких базуються метафори.

Крім того, підходи когнітивної лінгвістики є корисними для перекладу метафор, оскільки вони фокусуються на концептуальних структурах, що передаються мовними засобами.

Отже, розуміння метафоричного контексту та способу відображення мовних концептів в різних мовах є важливим для перекладача. Оволодіння метафоричною ідентифікацією є потужним когнітивним інструментом, який допомагає здійснювати переклад. Огляд методологій, що дозволяють систематично описувати метафоричну концептуалізацію можуть бути застосовані для полегшення переходу з однієї мови на іншу. Переклад метафор у науковому тексті вимагає урахування парадигматичних та синтагматичних відношень, що є теоретичною основою вибору перекладу.

Література:

1. Boiko A. Formation of students' soft skills by means of integration of English and arts in extracurricular activities. *Art and Education*. 2023. P. 48–53. URL: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3\(109\)-48-53](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3(109)-48-53) (date of access: 01.01.2024).
2. Kravets L. V., Siuta H. M., Struhanets L. V., Struhanets Y. B. Cognitive (conceptual) metaphor in the Ukrainian poetic discourse. *Journal of Language and Linguistic Studies*. 2021. 17(S2). <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/INFORMIT.141381318343539>
3. Desmet A. Theoretical and practical analysis of the conceptual spheres of medical terminology with focus on COVID-19 terminology. 2021. https://thesis.unipd.it/bitstream/20.500.12608/23390/1/Desmet_Anna_2021.pdf
4. Nisbet T. Meaning, metaphor, and argument structure. *Journal of Linguistics*. 2020. 56(3), 629-662. <https://doi.org/10.1017/S002222671900029X>
5. Wang Y., Xu J. Y. An Autonomous Fake News Recognition System by Semantic Learning and Cognitive Computing. In *Transactions on Computational Science X*. 2023. 88-109. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-662-67868-8_6



6. Sjöberg A. Knowledge predication: A semantic typology (Doctoral dissertation, Department of Linguistics, Stockholm University). 2023. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1800727&dswid=1521>
7. Xu Y., Royce T., Hu C. economy is human: A corpus-based comparative study in English and Chinese economic media discourse. *Review of Cognitive Linguistics*. 2023. <https://doi.org/10.1075/rcl.00140.xu>
8. Campo R. Metamorphosis, Metaphor, and Medicine. *JAMA*. 2023. 330(14), 1392-1392. <https://doi.org/10.1001/jama.2023.17541>
9. Gibbs Jr R. W. Pragmatic complexity in metaphor interpretation. *Cognition*. 2023. 237. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2023.105455>
10. Alghbaban M., Maalej Z. Cultural Filtering of Metaphor Translating: A Cognitive Science Perspective. *AWEJ for Translation & Literary Studies*. 2023. 7(1). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4386571>
11. Agur A. M., Dalley II A. F. Grant's atlas of anatomy. Lippincott Williams & Wilkins. 2023. <https://www.amazon.com/Grants-Atlas-Anatomy-13th-Anne/dp/1608317560>
12. Shi Y. An Analysis of Cultural Metaphors in Translation from a Cognitive Linguistic Perspective. *Journal of Global Humanities and Social Sciences*. 2023. 4(1). 33-36. <https://doi.org/10.47852/bonviewGHSS2023040108>
13. Horvat A. W., Bolognesi M., Althaus N. Attention to the source domain of conventional metaphorical expressions: Evidence from an eye tracking study. *Journal of Pragmatics*. 2023. 215, 131-144. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.07.011>
14. Rudhel M. M. Y. Understanding Metaphors and their Translation from the Linguistic and Cognitive linguistics perspectives. *Understanding Metaphors and their Translation from the Linguistic and Cognitive linguistics perspectives*. 2020. 63(1), 15-15. <https://doi.org/10.47119/ijrp1006311020201492>
15. Barrios Rodríguez M. A. Lexical Functions and Pragmatic Functions: a proposal for the formalization of the pragmatemes within the Meaning-Text Theory. In *Reproducible Multiword Expressions from a Theoretical and Empirical Perspective*, editors Joanna Szerszunowicz, Martyna Awier (Vol. 9, pp. 15-32). University of Bialystok Publishing House. 2020. <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/handle/11320/11343>
16. Faber P., Araújo P. L., Prieto Velasco J. A., Reimerink A. Linking images and words: the description of specialized concepts. *International Journal of Lexicography*. 2007. 20(1), 39-65. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecl038>
17. Casas Gómez M. Conceptual relationships and their methodological representation in a dictionary of the terminological uses of lexical semantics. *Fachsprache-Journal of Professional and Scientific Communication*. 2020. 42(1+2), 2-26. <https://elibrary.utb.de/doi/abs/10.24989/fs.v42i1-2.1789>

References:

1. Boiko, A. (2023). Formation of Students' Soft Skills by Means of Integration of English and Art in Extracurricular Activities. *Art and Education*, 3 (109), 48–53. [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3\(109\)-48-53](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2023-3(109)-48-53)
2. Kravets, L. V., Siuta, H. M., Struhanets, L. V., & Struhanets, Y. B. (2021). Cognitive (conceptual) metaphor in the Ukrainian poetic discourse. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(S2), 1308-1319. <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/INFORMIT.141381318343539>



3. Desmet, A. (2021). Theoretical and practical analysis of the conceptual spheres of medical terminology with focus on COVID-19 terminology. https://thesis.unipd.it/bitstream/20.500.12608/23390/1/Desmet_Anna_2021.pdf
4. Nisbet, T. (2020). Meaning, metaphor, and argument structure. *Journal of Linguistics*, 56(3), 629-662. <https://doi.org/10.1017/S002222671900029X>
5. Wang, Y., & Xu, J. Y. (2023). An Autonomous Fake News Recognition System by Semantic Learning and Cognitive Computing. In *Transactions on Computational Science XL* (pp. 88-109). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-662-67868-8_6
6. Sjöberg, A. (2023). *Knowledge predication: A semantic typology* (Doctoral dissertation, Department of Linguistics, Stockholm University). <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1800727&dswid=1521>
7. Xu, Y., Royce, T., & Hu, C. (2023). economy is human: A corpus-based comparative study in English and Chinese economic media discourse. *Review of Cognitive Linguistics*. <https://doi.org/10.1075/rcl.00140.xu>
8. Campo, R. (2023). Metamorphosis, Metaphor, and Medicine. *JAMA*, 330(14), 1392-1392. <https://doi.org/10.1001/jama.2023.17541>
9. Gibbs Jr, R. W. (2023). Pragmatic complexity in metaphor interpretation. *Cognition*, 237. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2023.105455>
10. Alghbban, M., & Maalej, Z. (2023). Cultural Filtering of Metaphor Translating: A Cognitive Science Perspective. *AWEJ for Translation & Literary Studies*, 7(1). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4386571>
11. Agur, A. M., & Dalley II, A. F. (2023). *Grant's atlas of anatomy*. Lippincott Williams&Wilkins. <https://www.amazon.com/Grants-Atlas-Anatomy-13th-Anne/dp/1608317560>
12. Shi, Y. (2023). An Analysis of Cultural Metaphors in Translation from a Cognitive Linguistic Perspective. *Journal of Global Humanities and Social Sciences*, 4(1), 33-36. <https://doi.org/10.47852/bonviewGHSS2023040108>
13. Horvat, A. W., Bolognesi, M., & Althaus, N. (2023). Attention to the source domain of conventional metaphorical expressions: Evidence from an eye tracking study. *Journal of Pragmatics*, 215, 131-144. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2023.07.011>
14. Rudhel, M. M. Y. (2020). Understanding Metaphors and their Translation from the Linguistic and Cognitive linguistics perspectives. *Understanding Metaphors and their Translation from the Linguistic and Cognitive linguistics perspectives*, 63(1), 15-15. <https://doi.org/10.47119/ijrp1006311020201492>
15. Barrios Rodríguez, M. A. (2020). Lexical Functions and Pragmatic Functions: a proposal for the formalization of the pragmatemes within the Meaning-Text Theory. In *Reproducible Multiword Expressions from a Theoretical and Empirical Perspective*, editors Joanna Szerszunowicz, Martyna Awier (Vol. 9, pp. 15-32). University of Bialystok Publishing House. <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/handle/11320/11343>
16. Faber, P., Araújo, P. L., Prieto Velasco, J. A., & Reimerink, A. (2007). Linking images and words: the description of specialized concepts. *International Journal of Lexicography*, 20(1), 39-65. <https://doi.org/10.1093/ijl/eci038>
17. Casas Gómez, M. (2020). Conceptual relationships and their methodological representation in a dictionary of the terminological uses of lexical semantics. *Fachsprache-Journal of Professional and Scientific Communication*, 42(1+2), 2-26. <https://elibrary.utb.de/doi/abs/10.24989/fs.v42i1-2.1789>